

СИЦИЛ МОСТАРСКОГ КАДИЈЕ (1632—1634)
ПРЕВОД, УВОД И БИЉЕШКЕ: МУХАМЕД МУЉИЋ, ПРВА
КЊИЖЕВНА КОМУНА, МОСТАР, 1987

Појава књиге *Сицил мостарског кадије* изазваће сигурно знатижељу читалаца које занима друштвено-правна и економска повијест наших народа. Сицил опћенито, као кадијски (судски) протокол садржи све правно спорне и неспорне односе које је кадија као извршни орган у османској држави рјешавао и регистрирао. Зато сицили спадају у најважније изворе за проучавање живота у прошлости регија у којима су настали.

Прва књижевна комуна је несумњиво показала изузетну инвентивност публицирањем, колико је нама познато, први пут у нас, такве једне књиге као засебног и цјеловитог извора. Тиме га је учинила приступачним широком кругу свих које занима опћа повијест и онима који изучавају одређене њене сегменте. Сицил пружа, прије свега, драгоцене податке о друштвено-правној прошлости Мостара, о локалитетима у склопу мостарског кадилука, о урбаној структури и распрострањености, о структури становништва, о његовим дјелатностима, о активностима припадника различитих друштвених слојева и о њиховим односима и статусу од 1632. до 1634. године.

Књига садржи: УВОД, стр. 7—16; Сицил мостарског кадије, стр. (17)—266; Биљешке, стр. 267—281; Рјечник, стр. 283—286. и кратку био-библиографску биљешку о приређивачу, стр. (287). Књига је обogaћена и са деветнаест непагинираних илустрација, од којих су седам снимке страница *Сицила* а преосталих два наест мотиви Мостара.

У уводном дијелу дати су основни подаци о *Сицилу* и знаме потешкоћа које су се јављале приликом рада, те је наведена методологија рада и приступ обради тог опсежног материјала.

ли користили овај преглед, уочити да су у многим случајевима сродни предмети и документи наведени под различитим насловима. С обзиром да преводилац вјеројатно није стигао уједначити и систематизирати наслове, нисмо жељели нарушавати и у књизи. Једино смо узели слободу да уједначимо синонимне изразе као: особа = лице = личност; имовина = капитал и сл. У случајевима гдје је описни наслов изостао донијели смо га у заградама на основи садржине документа.

Доказивање: клевете — 456; кривичног дјела убиства — 567; права на насљедство — 204; увреде — 454, 455; уживаоца баштине — 441;

Издавање: исправе на земљу — 174, 175; судског упозорења — 163; темесука — 194, 339, 406;

Купопродаја баштине — 626;

Купопродајни уговор — 103, 124, 143, 193, 197, 198, 215, 342, 346, 350, 380, 388, 393, 417, 425, 435, 470, 487, 539, 609, 629, 651, 653;

Мурасела мостарског кадије Халил-ефендије — 591;

Нагодба — 366, 413, 528, 649; измећу насљедника — 34; око каимске дужности — 422; око насљедства — 472;

Нарх — 645;

(Обнављање пословања с имовином вакуфа) — 636;

Одлука о попису имовине — 86;

Одређивање: алиментације — 184, 271, 273; алиментације малољетника — 6; алиментација за одбјеглог роба — 436; издржавања — 515, 601; издржавања за наћену кобилу — 324;

Одустајање од располагања виноградом — 648;

Ометање посједа — 495;

Оставинска расправа — 468;

Писмо Јусуф-паше — 365;

Попис заоставштине — 249;

Постављање старатеља — 1, 104, 169, 172, 177, 274, 309, 311, 368, 386, 602, 633, 634;

Поступак против непожељног грађанина — 32;

Потраживање дијела од продате баштине — 526;

Потврда (?) — 277;

Препис: берата — 268, 389, 457; берата на једик тимар — 206; берата о постављењу — 146; берата о постављењу мујезина — 240; берата о прикупљању дизје — 85; фермана — 66, 287, (362), 493; наређења Мустафа-паше — 214; писма Ахмед-бега — 203; писма Џафер-бега мемура — 286; писма херцеговачког мир-ливе Јусуф-паше — 150; писма Јунус-бега — 382; писма Јусуф-паше — 202; писма неког Мехмеда — 63; писма Неркисије — 70; писма војводе Зулфикара — 300; ташије — 405, 497; темесука — 360; вакуфнаме — 180, 182, 187, 335, 338, 357, 480, 659;

Притвор за убиство — 549;

Разрјешење и постављање мутевелије — 295;

Регистрација: аграрних односа — 236; давања у власништво — 325; дуга — 36, 69, 126, 128, 129, 165, 183, 189, 191, 239, 282, 328, 364, 384, 437, 476, 505, 529, 548, 638, 647, 658, 661, 662, 678, 730, 837, 838, 839, 898; дуга и залога — 195, 208, 284, 289, 299, 391; дуга вакуфу — 731, 775, 788, 789, 803, 807, 832, 865, 868, 872, 895; имовине малолетника — 706; исплаћене новчане казне — 356; исплаћеног дуга — 73, 263, 400, 512, 611, 613; исплаћеног мехра — 234; исплате дажбине — 200; исплате дуга — 288, 296, 298, 336, 415; исплате права иза умрлог — 185; исплате протувриједности на име нагодбе — 48; исплате вакуфских потраживања — 78; исплате робе — 210; истека дужности извршиоца посљедње воље — 347; изјаве — 12, 99, 134, 139, 140, 157, 158, 160, 162, 178, 213, 304, 310, 329, 367, 370, 385, 410, 424, 458, 460, 461, 463, 465, 475, 484, 492, 498, 502, 516, 522, 535, 536, 544, 545, 547, 621; изјаве насљедника — 216; изјаве о бојкотовању сусједа — 291; изјаве о напошењу физичке озледе — 527; изјаве о примљеном насљедству — 205; јамства — 31, 137, 228, 332, 344, 511, 519; јамства за лице — 18, 42, 52, 53, 54, 79, 97, 122, 123, 161, 173, 196, 226, 349, 353, 444, 477, 546, 559, 605, 628, 644; јамства за дуг вакуфу — 726, 727; краће — 154; купопродаје — 61, 261, 265; купопродајног уговора — 153, 341, 640; ликвидације дуга — 596; међусобног јамства — 392; нагодбе — 46, 151, 247, 293; наплате — 330; наређења суда да мустахфизи тврђаве Почитељ престану бесправно користити пашњаке у посједу становника села Шурманаца — 623; о моралном владању грабана — 453; обавеза — 105; обнављања брака — 620; окончаоног спора — 305; ометања посједа — 186, 443; опуномоћеника — 379, 541; ортачких односа — 94, 107, 513; ортака — 98; отимачине — 442; отказа брака — 145; отказа брака и поравнање међу разведеним супружницима — 489; поклона — 62, 170, 176, 179, 245, 377, 394, 445, 491; посједа — 481; постављања опуномоћеника — 372, 419; представке грабана — 364, 604; преузимања заоставштине — 81; примопредаје вакуфског новца — 482; престанка пацијента на ампутацију ноге — 76; притужбе мостарских терзија — 418; продаје малолетникове имовине — 4; продаје ради (за, због) исплате дуга вакуфу — 694, 752, 777, 794, 800, 801, 806, 830, 834, 836, 841, 845, 846, 848, 850, 851, 858, 859, 860, 861, 862, 867, 877, 887, 890; продатог насљедства малолетника — 624; пуномоћства — 10, 26, 27, 75, 87, 131, 201, 212, 230, 242, 260, 278, 283, 312, 318, 327, 479, 556, 625; спора због ометања посједа — 534; свједочења — 199, 466; темесука — 352; трампе земље — 159; тужбе против изазивача пожара — 459; упозорења — 269; 420, 508; уручивања насљедства — 473; уступања мујезинске дужности — 51; уступања земље — 308; вакуфске готовине — 667, 670, 675, 677, 686, 691, 699, 701, 707, 716, 723, 728, 733, 735, 739, 743, 753, 766, 778, 781, 795, 799, 808, 809, 811, 819, 829, 840, 844, 847, 849, 854, 857, 863, 874, 879, 882, 888; вакуфског потраживања — 29, 654; вјенчања из села Подвележја — 190; вјенчања у Мостару — 188; захтјева угледних грабана —

дѣл; заклетве — 334; залога — 3, 71, 252, 537, 555, 637, 642, 683, 684, 685, 705, 896, 897; залога за дуг — 791; залога за дуг вакуфу — 655, 656, 660, 663, 664, 665, 666, 668, 669, 671, 672, 673, 674, 676, 679, 680, 681, 682, 687, 688, 689, 690, 692, 693, 695, 696, 697, 698, 700, 702, 703, 704, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 724, 725, 729, 732, 734, 736, 737, 738, 740, 741, 742, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 776, 779, 780, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 790, 792, 793, 796, 797, 798, 802, 804, 805, 810, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 831, 833, 835, 842, 843, 852, 853, 855, 856, 864, 866, 869, 870, 871, 873, 875, 876, 878, 880, 881, 883, 884, 885, 886, 889, 891, 892, 893, 894; замјене земље — 244;

Регулисање преступа — 517;

Саслушавање: свједока — 133, 135, 167; поводом убиства — 543;

Списак: исплаћених дугова — 279; исплаћених дугова вакуфима и осталим вјеровницима из заоставштине наба Омера чељебије — 486; (новца) — 280;

Спор: међу привредницима — 343; око исплате ресми чифта — 270; око накнаде штете — 147, 164; око неиспуњених обавеза — 222; око одређивања новчане казне — 345; око одузетог зебуна — 238; око потраживања — 166, 258; око права првокупа — 243; око роба — 209; око робиње — 156; око власништва над робом — 93, због чаира на Мостарском блату — 652; због дуговања — 307; због ерази-мирије — 589; због имовине — 504; због извоза — 317; због накнаде штете — 302; због напада — 462; због наплаћивања харача — 313; због наслеђства — 351, 376, 428; због настањивања влаха — 506; због неиспоручене робе — 355; због неисплаћених феудалних дажбина — 494; због ометања посједа — 266, 276, 290, 301, 348, 409, 432, 474; због оставштине — 358, 433, 467; због откупа коже — 315; због покраденог сијена — 606; због потраживања — 421; због права посједа — 306; због права првокупа — 488; због преплаћеног дуга — 594; због причињене штете — 408; због присвајања земље — 21, 371, 373, 587; због продатог винограда — 530; због самоволног удавања дјевојке — 7; због сметања посједа — 381; због тјелесне повреде — 426; због украдене козе — 622; због управљања имовином малољетника — 501; због уступања баштине — 500; због власништва — 404, 592; због закупнине — 503; због земље — 316; због земљишних односа — 514;

Суд издаје: одобрење — 412; одобрење на тражење грађана — 447; темесук — 499; упозорење — 407, 452, 469, 507, 509, 510, 518, 520, 521, 538, 540; упозорење да извјесна лица не могу становити у градској четврти — 446; упозорење на захтјев грађана — 451;

Суд ослобађа кривнице осумњичено лице за убиство — 593;

Судски увиђај — 114, 639;
Судско одобрење за продају оставштине — 427; упозорење — 331;

Ужба: у вези с нападом — 450; због ометања посједа — 646; због тјелесне повреде — 650; због вријеђања — 643;

Укњижавање власништва — 33, 45;

Утјеривање: дајбина — 490; дуга — 11, 14, 16, 24, 28, 72, 74, 77, 95, 102, 106, 109, 118, 120, 121, 125, 136, 141, 148, 149, 152, 168, 171, 181, 219, 220, 223, 229, 231, 232, 233, 235, 241, 246, 254, 255, 256, 257, 259, 275, 292, 294, 303, 320, 322, 333, 340, 359, 361, 363, 369, 383, 390, 396, 397, 399, 401, 414, 416, 423, 430, 434, 438, 439, 448, 464, 478, 483, 557, 560, 568, 573, 590, 595, 603, 607, 608, 618, 635, 641; дуга од јамца — 429; мехра — 221; спахијских дајбина — 138; вакуфског дуга — 113; вакуфског потраживања — 22, 30; Утврђивање: дуга од јамца — 44; границе читлука — 130; исплате дуга — 43; кривичне одговорности — 496; наслеђника — 9, 337, 449; сродства — 47; вјеродостојности кадијске исправе — 471;

Вјенчање — 15, 25, 35, 50, 64, 112, 262, 297, 378, 395, 431, 531, 532, 542, 563, 564, 616; вјенчање Цигана — 68, 314, 617;

Вјенчање у: Блату — 598; Броћну — 586; Добром Селу — 599; касабн Мостару — 8, 13, 17, 19, 20, 55, 60, 67, 80, 84, 91, 92, 100, 101, 108, 110, 115, 116, 119, 127, 142, 144, 192, 207, 211, 217, 218, 225, 237, 250, 251, 253, 264, 267, 272, 281, 285, 319, 321, 323, 326, 375, 398, 403, 551, 552, 558, 569, 571, 572, 574, 575, 576, 578, 582, 584, 588, 612, 614, 627, 630, 631; селу Баћевићима — 38; селу Биограцима — 23, 39, 565; селу Блатници — 40, 41; селу Бучићима — 533; селу Бухову — 227; селу Церници — 577; селу Циму — 83; селу Драгичини — 224; селу Дрежници — 440; селу Грабовици — 387; селу Грацу — 57, 523, 553, 554; селу Гнојницама — 117; селу Јасеници — 88; селу Јасењанима — 96; селу Крућевићима — 581; селу Крушеву — 58, 132, 561, 583; селу Кутима — 89; селу Лишанима — 65, 524; селу Љуботићу — 90, 374; селу Ограђенику — 82, 550, 619; селу Опинама — 248; селу Орлацу — 570; селу Прхову — 49; селу Приграђанима — 5; селу Ракитну — 37, 111; Рашкој Гори — 402, 610; селу Раштанима — 579; селу Стипковићу — 2; селу Свињарини — 566; селу Шурманцима — 585; селу Тепчићима — 56, 615; селу Виховићима — 580; селу Вирту — 59; селу Врхпољу — 597; селу Зијемљу — 155;

Захтјев за хапшење — 525;

Записник: о оставинској расправи — 562, 600, 632; о продајним предметима и стоци из оставштине умрлог Хасана из села Лисе — 485.

Бројне биљешке уз текст односе се углавном на тумачења ономастичких и топономастичких појмова или на ауторова разјашњења појава и њихова довођења у везу с материјом *Сицила*.

У њима се скреће пажња на локалитете које је преводилац приређивач убицирао, а упозорава се и на оне којима се данас губи траг. То је врло вриједан дио који олакшава и поједностављује увид у материју *Сицила*.

Рјечник пружа тумачење мање познатих термина који су у пријеводу *Сицила* остављени у изворном облику.

Оваје свакако треба истаћи изузетно успјешну ликовну опрему књиге, важног чиниоца у укупном дојму о вриједном издању. Ефектна насловна страна са снимком странице *Сицила*, те унутрашње стране корица, предња с панорамом Мостара и задња с призором из суднице, уз већ споменуте илустрације, плијене оригиналношћу рјешења.

Књига заслужује пажњу и свакако ће изазвати занимање. Вјеројатно ће међу читаоцима бити и оних који ће имати и замјерке, прије свега на недостатак критичког апарата. Ми смо, међутим, оваје имали искључиву намјеру и жељу обзнанити њен излазак, прегледом предмета олакшати кориштење, те захвалити издавачу што је омогућио да неоспорно велики труд вриједног приређивача и преводиоца, макар и постхумно, и у облику у којем се затекао, стигне до оних којима је био намијењен — читаоцима.

Мубера Маслић